

Vetőmag

A
Vetőmag
Terméktanács
folyóirata

XI. évfolyam, 2004/3

Szerkeszti a szerkesztőbizottság
Elnök: Dr. Hullán Tibor

Vetőmag Szövetség és Termék Tanács Küldöttközgyűlésének elnöki beszámolója

(2004. MÁJUS 27.)

Küldöttközgyűlésünk különös jelentőségét az adja, hogy az Elnökség nevében nemcsak a 2004 évről kell beszámolnom, hanem az elmúlt négy évről, 2000–2004-ről is számvetést kell adnom. A Küldöttközgyűlésnek különös jelentőségét az is adja, hogy az új Alapszabályunk szerint először választjuk meg közvetlenül a tisztségviselőket, az elnököt, az alelnököket, az Ellenőrző és az Etikai Bizottság tagjait, és ne feledjük: Küldöttközgyűlésünket már úgy tarthatjuk meg, hogy az EU tagjai vagyunk.

Az elmúlt négy év legnagyobb terhe, – jöllehet, hogy az idei év időjárása eddig ezt cáfolja – a rendkívül aszályos időjárás volt. Röviden szeretném felidézni, hogy a Meteorológiai Világszervezet, a WHO 2003 júliusában szokatlan módon szükségesnek tartotta, az első félévi adatok alapján, az egész évre vonatkozó időjárási prognózist közlemény formájában közreadni. Olyan megállapításokat tett, hogy a számítógépes modellezés alapján az atmoszféra felmelegedése miatt Földünk éghajlata melegebb és instabilabb lett. Általánosságban az éghajlat helyi hatásaként az időjárási anomáliák nagysága, terjedelme és gyakorisága világszerte megnövekedett és a felmelegedés felgyorsult. A hőmérséklet-emelkedés az elmúlt évezredben, a XX században volt a legnagyobb 0,6 Celsius-fok, azon belül az utolsó tíz évben 1998, 2001, 2003, 2001 és 1995 volt a Földünk legmelegebb öt éve.

Hazánkban is hasonló volt az időjárás. A múlt év májusát és júniusát jegyezték az elmúlt 100 év legmelegebb májusaként. Az átlaghőmérséklet 3,7 Celsius-fokkal, és a legmelegebb júniusa 4,1 Celsius-fokkal volt magasabb. Hazai időjárásunk változásában a leglényegesebb megállapítás az, hogy a szélsőséges száraz évszázad gyakorisága – közel másfél évszázad alatt – 2,5 szeresére nőtt, s átlagos évszázadokkal (amióta megbízható mérési eredmények vannak) csak minden 4–5 évben számolhatunk. A számításokat Dr. Pepó Péter, a DATE növénytermesztési professzora végezte a Dr. Szász Gábor féle szárazsági index számítás felhasználásával, aki szintén a DATE professzora.

Az aszályok katasztrofális hatásai felerősítették és növelték a talajművelési hibákat: elégtelen tápanyag-visszapótlás,

romló növényvédelmi helyzet (kukoricabogár-, gyapot molypille-, kukoricamolyp kártevők), technológiában az optimum idők és módok be nem tartása, közgazdasági szabályozás kiszámíthatatlansága, általános tőkeszegénység, röviden, az elhúzódozó mezőgazdasági válság.

Egy olyan helyzetben kellett dolgoznunk, amikor az időjárás, a közgazdasági háttér is kedvezőtlen volt, amikor a politika, az állam még igazán nem ismeri fel a civil szervezetek, bennük a szakmai szervezetek jelentőségét.

Nem ismerték fel a szakmai szervezetekben azt a potenciált, hogy azok szervezetükön belül sok gazdasági, társadalmi probléma megoldására – mint azt a nyugati példák (holland, francia) bizonyítják – képesek lennének. Nos, egy ilyen átmeneti helyzetben a Vetőmag Termék Tanács, mint szakmaközi szervezet elsődleges stratégiai feladatának tekintette és tekinti a vetőmagtermesztés és annak színvonalának, az egész mezőgazdaságra kiható fontosságának, továbbá a jó minőségű szántóföldön szemlézett, fémzárolt vetőmag használatának szorgalmazását és ebben folyamatos lobby tevékenységet folytatott. Alapelvünk volt, hogy az állam által adott támogatások és kedvezmények a fémzárolt vetőmag használatához kötődjenek, mert a tapasztalatok alapján így hasznosulnak a gazdák és az állam számára a leghatékonyabban. Általában ezt is sikerült teljesíteni, kivétel a 2003. év volt. Viszont a szántóföldi szemledíjhoz és fémzáró díjhoz kapcsolódó 50 százalékos visszaigénylést és az autonóm vámkvótát sikerült megtartani.

Itt szeretném elmondani, hogy a VT nagy eredménynek tartja az autonóm vámkvóta elismertetését, működtetését és a VPOP beavatkozása után annak megvédését. Az ügy, a probléma nagyságát jelzi, hogy az ügy rendezéséről szóló megállapodást négy miniszter – a pénzügy-, az FVM, a külügy- és az igazságügyi miniszter – írta alá. Mindez nagy szakmai összefogás és lobbyzás eredményeként valósulhatott meg.

A 2004. évi vetőmag-támogatást a 86/2004. FVM rendelet az egységes területalapú támogatásról, illetve a 87/2004. FVM rendelet az ún. kiegészítő nemzeti támogatás szabályozza. Az egységes területalapú és a nemzeti kiegészítő támogatás minden szántóföldi növényfajra vonatkozik, amely

szántóföldi szemlében részesül és arról az OMMI igazolást ad, továbbá a rendeletek egyéb feltételeinek is megfelelnek. Ezek közül csupán egyet, „a megfelelő állapot” definícióját emelném ki: az egyszerűsített területalapú támogatások és a vidékfejlesztési támogatások igénybevételéhez teljesítendő helyes mezőgazdasági és környezeti állapot, illetve a helyes gazdálkodási gyakorlat feltételrendszerének meghatározásáról szóló 4/2004. FVM rendelet 1. számú mellékletében foglaltak feltételének teljesítése. A mellékletben a nyomon követhetőség, az élelmiszer és takarmánybiztonság szerepel, de nincs előírva a fémzárolt vetőmag használata. A Termék Tanácsnak kell a figyelmet felhívni a fémzárolt vetőmaghasználat fontosságára, mert a végtermék jó áron történő eladásához a nyomon követhetőség igazolása, így a fémzárás megléte feltétlenül szükséges. Ezen kívül azok a növényfajok vetőmagjai kapnak plusz támogatást, amelyek az EU kvótás támogatási listán szerepelnek. Ezek egyes fűfélék, lucernafélék, herefélék. Sikernek könyvelhetjük el, és fogadjuk el, hogy technikai hiba történt, amely korrigálásra került és így a borsó vetőmag-előállítás bekerült a támogatott növényfajok listájára.

Itt tetten érhattük az Internet előnyeit, amely lehetővé tette a gyors mozgósítást és a probléma kedvező megoldását. Nem volt ilyen sikeres a 106/2003. FVM rendelet, a fajtához kapcsolódó díjszabás elleni tiltakozásunk,

amely nemcsak levelezések és FVM belső felszólalások formájában, hanem egy konkrét, Dancs Gyula helyettes államtitkár, Székely Bertalan főosztályvezető és Garics János osztályvezető urakkal folytatott tárgyalásban is megnyilvánult. A tárgyalás eredménye, – amit levélben visszaigazoltunk –, az volt, hogy a megjelölt rendeleteket anulálni nem lehet, de a listántartási regisztrációs díj 2004. évre általános érvénnyel nem lesz előírva, csak kivételes, kellőképpen indokolt esetekben. Közben megjelent az új díjszabási rendelet, amely nem egyezik meg a mi megállapodásunkkal. Az új Elnökség feladata lesz a folytatás meghatározása, mert mi fenntartottuk a Termék Tanács részéről a jogi lehetőségek igénybevételét. Ugyanis előzetesen tájékoztunk, és egybehangzó vélemény szerint az Alkotmánybíróság előtt a per megáll.

E lapszám támogatója az Agrármarketing Centrum

A 2003. év egyébként is az EU-ra való felkészülés éve, a vetőmagrendeletek elkészítésének, megalkotásának az éve volt. Ez az LII Vetőmag törvény, mint kerettörvény megalkotásával és elfogadásával kezdődött. A Vetőmag törvény valóban kerettörvény, a hozzá tartozó rendeletek a gyakorlat számára a lényegesebbek. Summásan meg kell állapítani és ezt a kollégákkal, sőt az OMMI-hez tartozó munkatársakkal folytatott beszélgetések csak megerősítették, hogy a CXXXI. számú Vetőmag törvény, a 88 és 89-es FVM rendeletek készítése nagyobb nyilvánossággal és demokratikusabban készült. Egyfelől éreztük a közigazgatás főlényes magatartását, másfelől tudtuk, hogy az új rendeleteknek a megfelelő EU direktívákkal konformnak kell lenniük. A rendeletekalkotásban, a SAPARD program keretében német és holland szakértők is részt vesznek. Azt is rögzítenünk kell, hogy 2003 év elején az első megbeszélésen elhangzott EU vetőmag direktívák az év második felében módosultak. Szóval az EU így is felkészült az új tagok fogadására.

A 2003. évi LII. számú Vetőmag törvényben, a végrehajtási rendeletben, a fajtaelismerésről szóló 40/2004 FVM rendelet, rendelet a szántóföldi növények vetőmagvainak előállításáról és forgalmazásáról 48/2004 sz. rendelet, a zöldségnövények vetőmagvainak előállításáról és forgalmazásáról szóló 50/2004 FVM rendelet a fő célkitűzései teljesültek, a fő csapásirányok jók voltak, bár a részletekben vannak hibák, hiányosságok, pontatlanságok, elentmondások. Az átmeneti időszakról nem történtek intézkedések. A panaszok elsősorban azok részéről jönnek, akik a végeken vannak, akiknek naponta kell végezni a szemlebejelentést, a fémszároltatást, vagy éppen azok befogadását. Azt gondolom, hogy a legnagyobb áttörés a zöldségnövényeknél történt, mert a zöldségnövények az EU előírásoknak megfelelően külön rendeletben lettek szabályozva. A standard vetőmagnak, mint fogalomnak az elfogadása, az EU előírásokkal konformos. Jóllehet, a rendeletben megfogalmazott előírásokat, s a hatóságnak értelmezte is, – ki kell adni.

Ha úgy tekintünk a rendeletalkotásra, hogy abban a „SAPARD” program keretében tapasztalt holland és német szakértők vettek részt, hogy a TermékTanács részéről mindig megtörténtek a véleményezések, a dolog rendben lévőknek látszik. Az irattárból azonban visszavezethető, hogy mi volt a termékTanács vélemény és mi szerepel a rendeletben, – amelyeket a rendelkezésre adott rövid idő alatt jól oldottunk meg –, és meg lehet állapítani az eltéréseket. Ebből világosan kitűnik, hogy a szakmai szervezet munkáját a rendeletalkotók leértékelték. Nincs más teendő, mint észrevételeinket, javaslatainkat összegyűjteni,

és a megfelelő formában előterjeszteni.

A legnagyobb előrehaladást a kommunikációs területen tettük meg. A Vetőmag folyóirat negyedévente rendszeresen és színvonalasan tájékoztatást ad a legfontosabb tudnivalókról.

Igyekszünk a naprakészséget biztosítani, ezen kívül az AMC segítségével minden taghoz eljuttattuk a legfontosabb vetőmaggal kapcsolatos szabályokat, előírásokat, pl. legutóbb a Vetőmag-minősítés és forgalmazás változása 2004. május 1. után című kiadványunkat. Meg vagyok győződve, hogy ez az információ mind jobban felértékelődik, és mind fontosabb lesz annak továbbítása.

Az Elnökség tudatosan készült a nemzetközi kapcsolatainak megerősítésére. Az elmúlt években többször szó esett a Francia Kukorica Szövetséggel (AGPM) való együttműködésről, amely kapcsolat a negyedik évébe lépett. Példa lehet számunkra az AGPM szervezetsége, hatékony működése. Igaz, hogy az AGPM 12 millió euróval gazdálkodik, amelynek 40 %-át az állam által adó jellegű gabona járulékokból, a többi rész kutatási pályázatokból, vetőmag eladások után befizetett járulékokból, és tagdíjakból tevődik össze. Jól föl fogott érdekünk, hogy intenzíven bekapcsolódjunk az Európai Vetőmag Szövetség (ESA) munkájába, hogy hazánk ismételtel részese, sőt alakítója legyen Európa vetőmag ágazatának.

Nagyon jó kapcsolatot alakítottunk ki a Német Kukorica Szövetséggel (DMK). A múlt héten Berlinben a Német Fajtanevelők Szövetsége, a Német Fajtahivatal, a Német Földművelésügyi Minisztérium Fogyasztóvédelmi Főhatósága szponzorálása mellett konferenciát szervezett a közép és kelet európai országok számára az EU vetőmag ágazatának működéséről és helyzetéről. A konferencián 24 ország vett részt, 7 közép-európai, 7 kelet-európai, 7 EU-s ország, ezen kívül az USA, Svájc és Törökország.

A konferencia jól szervezett volt, feszes programmal, kitűnő előadásokkal. Az előadásokat több mint százan látogatták, a fogadáson 150–160 fő vett részt. Az előadásokat írásos formában is megkaptuk, melyet a Vetőmag újságunkban folyamatosan megjelentetünk.

Nagyon jó tárgyalást folytattunk az Európai Vetőmag Szövetség (ESA) igazgatójával Gerlich von Essen úrral. Megerősítettük szándékunkat a belépésről és megbeszéltük az ezzel kapcsolatos teendőket. Von Essen úr örömmel üdvözölte a belépési szándékot és elmondta, fontosnak tartja, hogy a magyar vélemény is megjelenjen az EU vetőmag politikájában, mert Magyarország helye és szerepe jelentős az

EU vetőmagpiacán. Említette, hogy Magyarországot az elnökség a 6. fizetési kategóriába sorolta 9800 euró éves tagdíjjal. 2005-ben a tagdíj 25 százalékát kell befizetnünk, és az EU támogatás arányában évente fog növekedni a teljes tagdíj eléréséig.

Még egy gondolat a berlini konferenciáról: a legnagyobb érdeklődést a GMO-ról szóló előadás váltotta ki. Sem az előadás során, sem az azt követő hozzászólásokra, kérdésekre adott válaszokban a rendezők részéről nyílt állásfoglalás, – még magánvélemény formájában sem –, a GMO megítélésével kapcsolatban nem hangzott el. A válasz mindig az volt, hogy a GMO jövője a társadalom elfogadásától függ.

A Tisztelt Küldöttközgyűlést szeretném tájékoztatni egy nagyon fontos előttünk lévő feladatról. Nevezetesen arról, hogy az EU-ban történt belépéssel egy időben minden az EU fajtalistán szereplő fajta (az EU fajtalista a nemzeti fajtalisták összessége), az EU minden országában szabadon (bizonyos elenyésző számú kivétellel) forgalmazható lesz. Ezért

nagyon fontos tudatosítani, hogy a fajtát, a vetőmagot megbízható cégtől és megbízható személytől szabad vásárolni, ahol a vásárlásban kitüntetett szerepe van az eredetnek, a megbízhatóságnak.

Gondoljunk csak arra, hogy 2002/2003. telén az őszi repcében a kemény száraz, kontinentális tél milyen óriási károkat okozott. Megismétlem, a fajta és a vetőmag megbízhatósága, ismerete felértékelődik. Ezt a probléma megoldást szolgálja, szolgálná az ajánlati fajtalista. Az ajánlati fajtalistának szakmailag korrektnek, EU konformnak, hitelesnek kell lennie, és legalább annyira meggyőzőnek, hogy a cégek marketing üzenetével szemben a versenyt állják. Bejelentem, minthogy a 2004. évre kiírt ajánlati fajtalista pályázat a fenti követelményeknek nem tesz eleget, az elnökségi határozat és saját meggyőződésem alapján a VT az ajánlati fajtalista készítésén ezen formájától a leghatározottabban elhatárolódik.

Szeretném a figyelmet felhívni arra is, hogy vetőmagágazat résztvevői közül sokakban még hiányzik a kor által megkövetelt marketing szemlélet és -gondolkodás. Ez a követelmény az EU-ban történt belépésünkkel felerősödik. Eredményes fajta- és vetőmag-politikát csak egy jól felépített marketingstratégia mentén lehet folytatni.

Végül az Elnökség és a magam nevében megköszönöm az elmúlt négy év bizalmát. Az elkövetkező 5 éves periódus sem lesz könnyebb, de remélem és kívánom, hogy eredményesebb legyen!

Turi János

Kedves Olvasók!

A Vetőmag Szövetség és TermékTanács folyóirata a jövőben a Magyar Mezőgazdaság részeként jelenik meg. Azon olvasóink, akik az összeállítást külön is szeretnék összegyűjteni, lapunk közepéről kiemelhetik azt.

Tájékoztató a VT 2004. május 27-ei Küldött- közgyűlésének döntéseiről

Turi János elnöki beszámolóját külön cikkben közreadtuk. Az alábbiakban a Küldöttközgyűlés döntéseiről, határozatokról tájékoztatjuk a tagságot.

A Küldöttközgyűlés az elnöki beszámoló meghallgatása és elfogadása után meghallgatta az Ellenőrző Bizottság elnökének, Dr. Nagy Ferenc úrnak és az Etikai Bizottság elnökének, Dr. Szundy Tamás úrnak (felolvasta Dr. Csizmadia László) jelentését, majd megvitatta azokat. A VT munkáját megerősítő véleményen kívül kritika is elhangzott. Nevezetesen hiányolta a hozzászóló a VT nemzetközi kapcsolatainak fejlesztését, kérdésként fogalmazta meg a Terméktanács jelenlegi szerepét és jövőjét a magyar és EU joggyakorlatban. A kritika megválaszolása után a 2003. évi pénzügyi jelentés és a 2004. évi pénzügyi terv bemutatására került sor.

A Küldöttközgyűlés a 2003. évi pénzügyi beszámolót elfogadta, és jóváhagyja a 2004. évi pénzügyi tervet.

Ugyanakkor a többszöri felszólítás után 2003. évben tagdíjhátralékos tagok kizárását elrendelte azzal, hogy a hátralékokat 2004. június 15-ig jogkövetkezmeny nélkül rendezhetik. (A kizárt tagok listája külön táblázatban).

A VT taglétszáma 1247, ebből 983 rendes, 264 regisztrált tag. Az elmúlt év Küldöttközgyűlésétől (2003. 05. 13.) 61 tag lépett ki és 77 tag lépett be.

A Jelölő Bizottság (Dr. Farkas Béla) előterjesztette szavazásra a Küldöttközgyűlés hatáskörébe tartozó tisztségviselők megválasztását. A Küldöttközgyűlés által megválasztott tisztségviselők névsorát az alábbiakban közöljük.

VT Elnöke: Turi János
Alelnökök: Dr. Láng László
Búvár Géza
Ritter József

Az Ellenőrző Bizottság tagjai:
Csingár Péter
Dr. Gábor András
Hámori Sándor
Mezei János
Dr. Nagy Ferenc
Póttag: Jánky László

Az Etikai Bizottság tagjai:
Bozsér Róbert
Dr. Cseh Lajos
Dr. Csizmadia László
Falusi János
Ifj. Dr. Kovács Gábor
Póttag: Marton Ferenc

A megválasztott tisztségviselőknek eredményes munkát kívánunk. A VT Elnökségének teljes névsorát külön táblázat tartalmazza.

Vetőmag Szövetség és Terméktanács Elnöksége

Név	cégnév	irsz	város	utca
Turi János <i>elnök</i>	Magyar Vetőmagkereskedők Szövetsége	7754	Bóly	Rózsa u. 41.
Búvár Géza <i>alelnök</i>	KITE Rt.	4181	Nádudvar	Bem J. u. 1-3.
Dr. Láng László <i>alelnök</i>	MTA Mg. Kutatóintézet	2462	Martonvásár	Brunsvik u. 2.
Ritter József <i>alelnök</i>	Rit-Sat Kft.	2040	Budaörs	Mátyás király u. 25.
Bagoly István	Balkányi Vetőburgonya és Vetőmagtermelő Kft.	4233	Balkány	ÁG ltp. 30.
Dr. Balikó Sándor	Bólyi Rt.	7754	Bóly	Ady E. u. 21.
Dr. Balla László	Magyar Növénynevelők Egyesülete	1124	Budapest	Kempelen F. u. 14.
Boda Mihály	Hortobágyi Term. és Génm. Kht.	4071	Hortobágy	Czinege J. u. 1.
Dr. Csizmadia László	ZKI Újmajori Kut. Áll.	3024	Selyp	
Falusi János	Gabonatermesztési Kut. Kht.	9761	Táplánszentkereszt	Rumi u. 25-27.
Dr. Farkas Béla	Agrohungária Kft.	5300	Karcag	Püspökladányi út 9.
Dr. Fazekas Miklós	DE ATC Kutatóintézet	5301	Karcag	Pf.: 11.
Garai András	Mezőhegyesi Áll. Ménesbirtok Rt.	5820	Mezőhegyes	Kozma F. u. 30.
Hámori Sándor	Primag Kft.	9001	Győr	Pf.: 1678
Dr. Hullán Tibor	Vetőmag Szövetség és Terméktanács	1054	Budapest	Szabadság tér 14.
Dr. Janowszky János	Mg. Kutató-Fejlesztő Kht.	5540	Szarvas	Szabadság u. 30.
Dr. Kapitány József	Fűszerpaprika Kut.-Fejl. Kht.	6300	Kalocsa	Obermayer tér 9.
Koncz Tibor	DE ATC Kutatóintézet	4032	Debrecen	Böszörményi út 138.
Kulcsár Ildikó	Mezőmag Kft.	8132	Lepsény	Vasút u. 57.
Muhari Pál	Dél-Pest megyei Mg. Rt.	2700	Cegléd	Bede 575.
Dr. Nagy Ferenc	Mezőmag Kft.	8132	Lepsény	Vasút u. 57.
Dr. Pálvölgyi László	Gabonatermesztési Kut. Kht.	6726	Szeged	Alsó Kikötő sor 9.
Pavelka Árpád	Zöldségtermesztési Kut.Int. Rt.	1224	Budapest	Szakiskola u. 45-47.
Spánuel József	Mezőhegyesi Áll. Ménesbirtok Rt.	5820	Mezőhegyes	Kozma F. u. 30.
Dr. Szél Sándor	Gabonatermesztési Kut. Kht.	6726	Szeged	Alsó Kikötő sor 9.
Takács Géza	IKR Rt.	2943	Bábolna	IKR park
Weisz Ottó	MTA Mg. Kutatóintézet	2462	Martonvásár	Brunsvik u. 2.

A Vetőmag Szövetség és Terméktanács új tagjai (2004. április-június)

Név	cégnév	irsz	város	utca
Házi Attila	magánszemély	5300	Karcag	Széchenyi sugárút 5-7.
Hubai Imre	magánszemély	5300	Karcag	Liget u. 25.
Hubai Imre ifj.	magánszemély	5300	Karcag	Liget u. 25.
Hubai Irméné	magánszemély	5300	Karcag	Liget u. 25.
Hubai Margit	magánszemély	5300	Karcag	Liget u. 25.
dr. Kajdi Ferenc	magánszemély	9200	Mosonmagyaróvár	Pacsirta u. 12.
Káposzta Ferenc	magánszemély	3281	Karácsond	Vasút út 13.
Király István	magánszemély	5400	Mezőtúr	Petőfi u. 43.
Koncz István	magánszemély	3535	Miskolc	Előhegy út 134.
Lantos Tibor	családi gazdálkodó	5100	Jászberény	Aprítógépgyár u. 9.
Machó Pál	magánszemély	5621	Csárdaszállás	Géppark
dr. Nagy Béla	őstermelő	3356	Kompolt	Széchenyi u. 1/2
Püski Lajos	magánszemély	5650	Mezőberény	Szántó K. J. u. 11.
Tompa Jánosné	magánszemély	5300	Karcag	Kátai G. u. 4.
Qrossné Kovács Katalin	Agro-Land Savaria Kft.	9700	Szombathely	Vénusz út 6.
dr. Bernáth Jenő	BKÁE KTK Gyógy- és Aromanövények Tanszék	1093	Budapest	Fővám tér 8.
Nyolczas Boldizsár	Heliosz Agro-Team Kft.	5663	Medgyesbodzás	Tanya 17.
Korbuly Kálmán	Maviga Kft.	8913	Egervár	Széchenyi u. 81.
dr. Gyenes István	Mitemag Kft.	1123	Budapest	Alkotás u. 17-19.
Alpár Balázs	Pannónia Agrárország Szövetkezet	1174	Budapest	Táncsics M. u. 21.
Ámbrus Zoltán	Pécsi Mg. Rt.	7630	Pécs-Úszőpuszta	
Csabai Attila	Petőfi Szövetkezet	6100	Kiskunfélegyháza	X. ker. 124.
Sallai György	Reláció Kft.	3421	Mezőnyárad	Szt. István kir. út 90.
Szalay Pál	Sajó-Nat Bt.	3796	Borsodszirák	Petőfi u. 43.
Boncsarovszky Tivadar	Spelta Kft.	9200	Mosonmagyaróvár	Pacsirta u. 12.
Sugár Ferenc	Sugár Trade Kft.	1119	Budapest	Nánodfejérvár köz 8.
Vida Piroska Tünde	Szárhegy-2000 Gazdaszövetkezet	3756	Perkupa	Órhegy u. 3.
Szabó Ferenc	Trencsényi Farm Kft.	7444	Osztopán	Fő u. 1.
Hubai Imre	Üllőparti Gazdaszövetkezet	5300	Karcag	Liget u. 25.

Őszi kalászos vetőmaghelyzet az aratás tükrében

E sorok írásakor (július 24.), az árutermelő terület egyharmada, a vetőmag-szaporító területek kétharmada aratásra került. E tapasztalatok alapján képet alkothatunk az ideai árubúza, illetve vetőbúza termesztésünk várható eredményeiről. Ezek birtokában a Vetőmag Szövetség és TermékTanács Kalászos Szekció Bizottsága ülést tartott, felmérte a várható eredményeket, mérlegelte a gondokat és mindezek alapján irányarat állapított meg. A végfelhasználói irányár 63.040 Ft/tonna, amely fémzárolt, csávázott, II. fokú vetőmagra vonatkozik, és nem tartalmazza az ÁFA-t. Az irányár úgynevezett telepi ár, tehát a forgalmazó telepére vonatkozik. Ez az irányár egyaránt értendő az őszi búzára, őszi árpára, rozsra és tritikáléra is, tehát gyakorlatilag minden őszi kalászos vetőmagra. Az irányár kialakításánál komoly vita volt. Mérlegelnünk kellett mind a vetőmag felhasználóinak, mind a vetőmag előállítóinak és forgalmazóinak helyzetét.

A vetőmag-előállítók szempontjából figyelembe kellett venni, hogy az input árak 15–17 %-kal növekedtek, és ezek költséghatása a vetőmag-előállításnál jelentkezett. Kiemelten szeretnénk megemlíteni az OMMI díjtételeket, amelyek mintegy 18–20 %-kal emelkedtek. Ugyanakkor mérlegelnünk kellett azt is, hogy az ideai kedvező időjárási tényezők a vetőmag-előállítás tömegére is kedvezően hatottak. Arra törekedtünk, hogy bár a költségek növekedtek, a vetőmag ára a 2003. évi irányár alatt maradjon, bízva abba, hogy a nagyobb vásárlás eredményező lesz.

A vetőmag-felhasználók szempontjából jóval bonyolultabb a helyzet, hiszen vitán felül a kedvező terméseredmények az árubúzázt termelők számára növekvő bevételeket jelentenek. Az elmúlt év 3 t/ha-os átlagai helyett idén 5–6 t/ha átlag várható, de a 6–7 tonnás átlagtermés sem várható, ahol 9 t a tényleges betakarított ter-

més. Az árutermelő gazdaságoknak tehát jelentős többlettermésrel lehet számolni, ahol az értékesítésére biztos alapot jelent az intervenció ár, mely levonások után a 23.500 Ft/tonnás várható bevételt eredményez.

Gyakran felvetett probléma, hogy az intervenció ár a dolgok jellegéből adódóan csak decemberben jelent tényleges bevételt. Ezen próbált segíteni az a kormányzati szervező szándék, ami lehetővé tette, hogy a termelő, kvázi hitel vehessen fel az intervenció értékesítés fedezetére. A tényleges termés gazdasági eredményein kívül feltétlenül figyelembe kell venni az EU-s és nemzeti támogatás által biztosított többlet jövedelmet is. A vetőmag-felhasználók szempontjából tehát rendelkezésre áll az a fedezet, ami a fémzárolt vetőmag beszerzéséhez szükséges. A VT megvizsgálta az előző évek forgalmazásának pénzügyi lebonyolítását és megállapította, hogy a forgalmazott fémzárolt vetőmag meghatározó részét a vetőmag-forgalmazók hitelre értékcsökkentették, tehát ténylegesen a vetés után kellett érte fizetni. Mindezeket mérlegelve el kell oda jutnunk, hogy a gazdálkodóknak meg van a lehetőségük a fémzárolt vetőmag beszerzésére.

Érdemes egy kicsit végiggondolni a jelenlegi termésátlagok és a jövőbeni értékesítési lehetőségekből adódó következtetéseket. Az ez évi tapasztalatok azt mutatják, hogy vitathatatlanul a kedvező csapadék és hőmérsékleti viszonyok eredményeképpen igen jelentős többlettermés várható. A gazdálkodók saját terméseredményeik, betakarítás alatt álló tábláik alapján felmérhetik szakmai helyzetüket. Egyértelműen megállapítható, hogy a jelentős többlettermés ott jelentkezik, ahol megfelelő és arányos tápanyagellátás volt, és ahol a talaj-előkészítés, vegyszeres gyomirtás megfelelt az elvárható szakmai követelményeknek. Az eredményes áruteremelés, és minőségi többlettermés feltétele a fémzárolt vetőmag használata. A fémzárolt vetőmag használatának az árubúza értékesítésénél jelentős előnyei vannak:

- ◆ a vevő kérésére származási igazolást lehet adni,

- ◆ kevesebb vetőmag-felhasználással, kiegyenlített növényállományt, egyöntetű minőséget lehet elérni,

- ◆ szükség esetén könnyen lehet fajtát váltani, vagy új fajtát felvenni a fajtásorba.

Nagyon jól tudjuk, hogy az intervenció minőségi követelményeknek a hazai árubúza termeszők nagy valószínűséggel biztonságosan megfelelnek. Ahhoz azonban, hogy a magyar búzatermesztés árszonyait ne az intervenció ár határozza meg, a minőségi búzatermesztés irányába kell haladni.

Magyarország árubúza termesztésének mértékét adottságaink határozzák meg. Biztonsággal lehet számítani arra, hogy árubúza termeszők területünk hosszú távon az 1–1,2 millió ha körül fog mozogni. Ilyen nagy területen termelt, és hektáronkénti 5–6 tonnás átlaggal számított árutó megnek a jó pénzért való értékesítésére mindenképpen be kell rendezkedjünk. El kell érniük, hogy a magyar búza az EU-n belül minőségében, megbízhatóságában meghatározó fogalom legyen. Ehhez tehát nemcsak kiváló agrotechnika, megbízható átlagtermések, hanem a fémzárolt vetőmag használatából adódó minőség is szükséges. A minőségi igényt igazítani kell a piac változó igényeihez, tehát feltétlenül számolnunk kell a fajták iránti változó igény, fajtaváltások kielégítésére. E követelménynek megfelelni megint csak a fémzárolt vetőmag használatával lehet. Ki kell alakuljon Magyarországon is a profi árubúza termelők köre, ahol minimálisan 50 %-os felújítási aránnyal számolva, mindig olyan árubúza állítható elő, amit a tisztelt vevő kíván.

Mindezt mérlegelte a VT Kalászos Szekció Bizottsága akkor, amikor az irányarat meghatározta, célul tűzve ki, hogy a vetőmag-előállítás gazdaságossága mellett a vetőmag-felhasználók is olyan áron és olyan hitelrendszerbe juthassanak a vetőmaghoz, ami megteremti termelésünk, jövedelmünk biztonságát.

Dr. Hullán Tibor

A Vetőmag Szövetség és TermékTanács kilépett tagjai (2004. április-június)

cég neve	irsz	város	utca	tanúsítvány száma	kilépés dátuma
Árpád Kft.	2745	Körösterétlen	Kocséri út 7.	1206	2004.05.18.
Csabaagro Kft.	5600	Békéscsaba	Felsőnyomás 252.	1111	2004.05.17.
Felső-Hajtamenti Rt.	2115	Vácszentlászló	Fő u. 13.	434	2004.04.06.
Flexterm Kft.	6000	Kecskemét	Szolnoki út 20.	1059	2004.04.30.
Hunnia Seed Kft.	4400	Nyíregyháza	Westsik V. út 4-6.	228	2004.06.29.
Matkói Szövetkezet	6034	Kecskemét	Matkó 232.	1220	2004.06.29.
Mite Bt.	2100	Gödöllő	Szőlő u. 30.	313	2004.04.30.
Nagykopáncs-2000 Kft.	5940	Tótkomlós	Nyárfa u. 1.	1125	2004.05.17.
Szentannai S. Mg.					
Szakközépisk., Gimn. és Koll.	5300	Karcag	Szentannai S. u. 18.	475	2004.04.02.

A MAGYAR VETŐMAG SZÖVETSÉG ÉS TERMÉKTANÁCS ÁLLÁSFOGLALÁSA

A GENETIKAILAG MÓDOSÍTOTT NÖVÉNYEKEL KAPCSOLATBAN

A Vetőmag Szövetség és Terméktanács 2004. július 13-ai elnökségének állásfoglalása a genetikailag módosított növények köztermesztésbe vonásával kapcsolatosan:

1. Magyarország nemzetközileg elismert a vetőmag előállítás minden területén (szaporítás, kondicionálás, vetőmag vizsgálat, stb.).

2. Európában a második, a világon a harmadik legnagyobb területen szaporít kukorica vetőmagot.

3. A vetőmagtermelés az agrárgazdálkodók jövedelmének jelentős részét képezi.

Míndezek következtében:

► A GMO növények köztermesztésbe vonása veszélyezteti, hosszabb távon lehetetlenné teheti a magyar vetőmag exportot. Ennek gazdasági, társadalmi kihatásai katasztrofálisak lehetnek. Egyrészt a magyar vetőmag ipar teljesen tönkremehet, másrészt a jelenlévő nemzetközi cégek termesztési tevékenysége is leszűkül.

► Súlyos veszélybe kerül az ÖKO illetve BIO termesztés. Ez a terület évről-évre emelkedő tendenciát mutat, és je-

lentős mértékben hozzájárul az ilyen termékek iránti belföldi, EU-s és nemzetközi piaci igények kielégítéséhez.

► A GMO a növénytermesztés jelenlegi szintjén a hagyományos nemesítéssel szemben a genetikai potenciál kihasználását, növelését nem eredményezi.

Javaslatunk: Magyarországot GMO mentes területnek kell megőrizni.

A fentiek alapján a Magyar Vetőmag Szövetség és Terméktanács nem tartja indokoltnak a genetikailag módosított fajták megjelenését és javasolja megtiltani az ilyen növények termesztését Magyarországon. E korlátozás természetesen nem térhet ki a tudományos munkára. Ezáltal lehet biztosítani, hogy Magyarország mentesség előnyeit élvezve változatlanul hibridkukorica vetőmag-előállító ország maradjon, az EU és más piacok számára hagyományos hibridkukorica vetőmagot állíthasson elő és forgalmazhasson.

Turi János

elnök

Dr. Hullán Tibor

igazgató

A Debreceni Egyetem ATC Kutató Központ Nyíregyháza 1996-ban kezdett el foglalkozni az ökológiai gazdálkodásra történő átállás szakmai kérdéseivel.

Az Intézet fő profilja a magyar klímán biztonságosan termelhető, főbb kórokozóknak ellenálló, szántóföldi és kertészeti növények nemesítése, fajtafenntartása, és termesztéstechnológiájuk kidolgozása.

Az ökológiai gazdálkodás eredményességének alapvető feltétele a helyesen megválasztott fajta, valamint a talaj tápanyag-visszapótlási rendszerének kidolgozása a tervezett vetésciklus alapján.

Ezen főbb kérdések figyelembevételével 1997-ben 47 ha területet jelöltünk ki ökológiai gazdálkodásra történő átállításra.

A 47 ha képviselő két tábla a nyírségi tájra jellemző, homokhátakkal szabdaltnak, deflációra hajlamos savanyú pH-jú, 8–12 AK értékű szántóterület, amely az átállást megelőző évben teljes körű meliorációban részesült (szerves trágya, meszezés, mélylazítás).

Az említett területen tápanyag-visszapótlási szempontból egy zöldtrágyázásos és egy szervestrágyázásos vetésciklus került beállításra.

Mindkét vetésciklusban, kalászos, kárpás, pillangós és keresztes virágú növényfajok, homoktalajokon eredményesen termeszthető fajtáit válogattuk össze.

Első évben a Kv. I rozsvetéssel homogenizáltuk a területet. Az átállás első két évében legfőbb célunk a gyomflóra felmérésén túl a terület gyommagkészletének csökkentése volt.

Második évben rövid tenyészidejű olajipari napraforgót (ANITA F1) és csillagfürtöt (Nelly) termeltünk magnak. Az itt lévő növénykultúrák a tápanyaghiány tüneteit mutatták és a termésátlagok is alacsonyak voltak.

A területek átállása után, a 3. évben kezdtük meg az ökovetőmag termesztést.

Ökológiai gazdálkodás és vetőmagtermesztés a Nyírségben

Őszi kalászosok közül a Kv-1 rozs, Jubilejnaja és Alex őszi búza fajták voltak a legalkalmasabbak a mi ökológiai körülményeink között. Igen jó eredményt ad minden évben a szösös bükköny vetőmagtermesztés, rozs támasztónövényvel. Három éve vontuk be a vetésforgóba a pohánkát.

A „Hajnalka” nevű fajtából jelentős mennyiségű öko vetőmagot termeltünk és termeltettünk.

Eredményesen termeltünk mustárt ipari alapanyagként. Fontosnak tartjuk a keresztes virágú növények termesztését az egyes kártevők (fonálférgék) felszaporodásának megelőzése érdekében.

A zöldtrágyázásos vetésforgóban a korán (március eleje) elvetett csillagfűt után, május 25–30 között vetett rövid tenyészidejű olajipari napraforgó, a 2003-as aszályos időjárás mellett is 2,5 t/ha termést adott. Négy termesztési ciklus után levonható az a következtetés, hogy ez a termesztési mód nagy biztonsággal alkalmazható. Két napraforgó F1 hibridet termeltünk az ANITA F1 és a MAGNUM F1-et. Vetőmagcsávázásra a Biokál 01 készítményt használtuk.

Az ökológiai gazdálkodásban is igen nagy jelentősége van a pillangós növények termesztésének a talaj nitrogénkészletének feltöltésében. Az egyéves pillangós növények termesztésén túl, új alternatívát nyújtanak az élől pillangós növények a homoki öko gazdálkodásban. A nyírségi termőtájr jellemző homokdombok, homokhátak hasznosításában és defláció

Évek	Tábla hrsz: 0486/1 területe 25 ha (XVI. tábla)	Tábla hrsz: 0435/1 területe 22 ha (F3, F4, F5. tábla)	Tábla hrsz: 0447/1 területe 9 ha (XVIII. tábla)
1999	szösösbükköny 5 ha őszi kalászos 20 ha	olajipari napraforgó 19 ha Iregi csíkos napraforgó 3 ha	lucerna
2000	rozs 15 ha őszi búza 10 ha	szösösbükkönyös rozs 5 ha olajipari napraforgó 17 ha	lucerna
2001	szösösbükkönyös rozs 16,5 ha őszi búza 6,2 ha	rozs 15 ha, őszi búza 4,5 ha olajipari napraforgó 12,5	lucerna
2002	őszi búza 10 ha pohánka 12 ha zöldborsó 3 ha	szösösbükkönyös rozs 7,4 ha káposztarepce 5 ha, köles 9,6 ha	lucerna
2003	mustár 25 ha	csillagfűt 22 ha zöldtr. olajipari napraforgó 22 ha	lucerna 9 ha őszi búza 9 ha
2004	rozs 10 ha őszi búza 15 ha	lucerna 2 ha lucerna+évélórozs 2 ha pohánka 17 ha facélia 1 ha	őszi búza 9 ha

Faj	Fajta	Szap. fok	Mennyiség
Lucerna	Hunor 40	II. fok	750 kg
Zab	Lota	I. fok	16 600 kg
Pohánka	Hajnalka	I. fok	3200 kg

elleni védelmében kiemelkedő szerepet kap a lucerna.

A HUNOR-40 lucerna fajtával betelepített 9 ha ökológiai gazdálkodásra átállítandó területen a jelentős szénatermés mellett, eredményes volt a vetőmagtermesztés is. Jelentősebb ritkulás nélkül öt évig tartottuk kultúrában a lucernát. A 2003. év őszen került kiszántásra. A nitrogényűjtésen túl a lucerna

mélyre hatoló gyökérzete segíti a tápanyagok feltáródását és nagymennyiségű szervesanyaggal gazdagítja a talajt. A defláció ellen védi a területet.

Úgy gondoljuk, hogy ez a hasznosítási mód egy alternatíva a gyenge termőképességű homoktalajok hasznosítására az erdősítés mellett.

Az Intézetben megvalósított ökológiai gazdálkodási forma elsősorban kutatási és másodsorban termelési jellegű. Fő cél a Nyírség savanyú homoktalajain biztonságosan termesztendő növények vetésforgóban elfoglalt helyének tanulmányozása, ökológiai és ökonómiai szempontból talajjavítási és fenntartható növénytermesztési módszerek kidolgozása.

Mándi Lajosné dr.

DE Kutató Központ
Agrártudományi Centrum

MI MICSODA A BÚZA MINŐSÉGÉBEN

A XIX-XX. század fordulóján Magyarország búza nagyhatalomnak számított, különösen a minőségi búza termesztése tekintetében. Kiváló, jó minőséget biztosító fajták (pl. Bánkúti) a kor színvonalát meghaladó malmi technológia (kéregöntésű hengerek, sziták) mellett kialakult a búza, a lisztek minősítésének tudományosan megalapozott rendszere is. Ma is büszkék lehetünk Hankóczy Jenőre, aki a sütőipari érték fogalom és az ezt mérő farinográf megalkotásával beírta nevét a tudomány történetébe.

Egy évszázadon keresztül a hazai búza minőségét a tisztaság, a H1-tömeg, a sikértartalom, sikerterület és a sütőipari érték bűvös ötszöge határozta meg. (Ezt tudományos szinten még az amilográf egészítette ki.)

A XX. században a minőségi búza termesztése fokozatosan más kontinensekre terelődött át. Megszűnt „nagyhatalmi” státuszunk, viszont minősítési rendszerünk változatlan maradt. A külföldön nemesített új búzafajták, a különböző felhasználási módok elsősorban Nyugat-Európában és az amerikai kontinensen új vizsgálati-értékelési módszereket, eljárásokat hoztak magukkal.

Hozzáuk ezek a paraméterek és vizsgálati módszerek csak a rendszerváltást követően, az újra nyitott export következtében kezdtek „begyűrűzni”. Az 1997-es esős aratás elemi erővel „vezette be” hazánkban is az esésszám fogalmát és mérésének szükségességét, az export pedig kikényszerítette a fehérjetartalom vizsgálatát.

Ma a világpiacot meghatározó multinacionális kereskedők már a fehérje – esésszám – Zeleny-index – alveográf – extenzográf körben gondolkodnak és kereskednek.

Az 1998-as magyar búzaszabvány már „honosította” a fehérje, esésszám és Zeleny-indexet, de az igényes (elsősorban nyugat-európai) piac kikényszeríti az ott használt minőségi paraméterek (alveográf és extenzográf érték) bevezetését, széles körű mérését és használatát Magyarországon is.

A kiváló minőségű, jól fizető piacon is exportképes búza termesztésének feltétele, hogy megismerjük és mérjük is ezeket az új minőségi mutatókat. Szükséges, hogy a nemesítők és a vetőmag-előállítók a fajtaválasztékot ezeknek a figyelembevételével alakítsák ki, és a termelőknek adják meg a lehetőséget az Európában is kelandó búzátételek előállítására.

A búza folyamatosan bővülő minőségi elvárásaiban egyre nehezebb eligazodni. Ebben segíthet, hogy röviden, de közérthetően összefoglaltuk azokat a legfontosabb minőségi mutatókat, melyekkel a termelők és a kereskedők ma már egyre sűrűbben találkozhatnak.

A Gabona Control, mint az egyik legnagyobb gabona minőségvizsgáló és -tanúsító szervezet, valamennyi paraméter vizsgálatát megfelelő műszerpark és tapasztalat birtokában igény szerint el tudja végezni.

A búza főbb minőségi paraméterei

Nyersfehérje

Nitrogén tartalmú aminosavakból felépülő óriásmolekulák, melyek közül a vízben nem oldhatók képezik a búza sikérvázát. Meghatározása az ún. Kjeldahl, vagy Dumas módszerrel kimutatott nitrogén mennyiségének 5,7-es szorzatával történik. Gyors módszerrel, infravörös technikával, jól kalibrált műszerrel is meghatározható legfeljebb $\pm 0,5\%$ eltéréssel. A búza fehérje tartalma közepes, ha a szárazanyagra vetítve 11,5-13,0 % közötti.

A nemzetközi kereskedelemben döntő paraméter.

Nedves siker

A siker a búzaszem vízben nem oldódó térhálós fehérjeváza. Meghatározása a búzalisztból a keményítő és a vízoldható fehérjék kimosása után visszamaradó rugalmas sikérgolyó mérésével történik. Jól kalibrált infravörös műszerrel, gyors méréssel elérhető mérési pontosság: $\pm 1,5\%$. Közepes a búza nedves siker tartalma 26-30 % között.

Esésszám

A búzában lévő ép keményítő forró víz hatására vizet köt meg és megduzzad. Ezt nevezik zselatinizációnak. A csírázás indulásához a magban lévő a-amiláz a keményítőt kezdi bontani, kisebb részekre tördelni. Az ilyen búza zselatinizációja gyengébb, az oldat hígabb, viszkozitása csökken, a mérőműszer próbateste gyorsabban süllyed le a szuszpenzióban.

Esésszámnak nevezzük a mérőcsőben a próbatest süllyedésének másodpercben mért idejét (a keverési idővel együtt).

Kedvező a búza esésszáma 250-350 mp között, de 230 mp alatt már takarmánynak minősül (intervencióra sem alkalmas!). Ha a lábon álló, beérett búza esőt kap, úgy minden egyes eső újabb 40-60 mp-cel csökkenti a kiinduló esésszámot!

A kereskedelemben döntő paraméter.

Szedimentációs érték (Zeleny szerint)

A búza siker mennyiségének és minőségének, felhasználhatóságának a nemzetközi kereskedelemben használt komplex mérőszáma. Mérése a búzaliszt tejsavas közegben megduzzadt szuszpenziójának

ülepedése után az üledék magasságának meghatározásával történik. A jó minőségű és sok sikért tartalmazó liszt részecskéi a tejsav hatására jobban megduzzadva, magasabb oszlopot alkotnak a mérőcsőben. A közepes minőségű búza szedimentációs értéke 25-40 ml közötti.

Farinográfus (valorigráfus) vizsgálatok /sütőipari érték/

Hazai fejlesztésű (Hankóczy Jenő, 1927) téstaminősítési módszer, mely a búzaliszt vízfelvételét, a dagasztással kialakuló tészta tulajdonságait, és a dagasztással szembeni ellenállását, időbeli ellágyulását határozza meg. Ennek alapján számítják a sütőipari értéket, mely javító minőségű (A), malmi minőségű (B) és takarmány minőségű (C) csoportokba sorolja a búzákat. A világon a német Brabender cég által gyártott farinográfokat használják, míg Magyarországon a hazai fejlesztésű valorigráfok a gyakoribbak.

A sütőipari érték fogalma szinte kizárólag Magyarországon használatos, máshol a farinográf leginkább a vízfelvétel mérésére szolgál.

Alveográfus vizsgálatok (W, P/L)

A búzalisztból standard módon készült tészta minősítésének (nyújthatóságának, a siker minőségének), elsősorban a francia szakmai-befolyási körben elterjedt módszere. A lapos pogácsa alakú tésztából kialakított próbatestet a műszer gömbbő fújja, miközben a tészta ellenállását a „buborék” kiszakadásáig diagrammal ábrázolja. Legfontosabb mutatószámok a görbe alatti terület (W, „a tészta ereje”), a görbe legmagasabb pontja (P), a görbe hossza (L), valamint ezek aránya (P/L). A közepes minőségű búza W értéke 180-250 közötti.

Extenzográfus vizsgálatok (A)

A tészta szakítószilárdságának főleg németalföldi szakmai körökben elterjedt mérési módja. A speciálisan elkészített, pihentetett tésztából kialakított próbatestet a műszer folyamatosan, annak elszakadásáig húzza, miközben a húzással szembeni ellenállást diagrammal rögzíti. A diagramból leolvasható értékek közül a legfontosabb az „energia” (A) – a görbe alatti terület (cm²-ben) –, más néven „a tészta nyújtásához szükséges munka”. Ezt egyes laborok „energia” = E értéként is jelölik. A nyújtással szembeni ellenállás (R) a görbe hosszából számítható ki (e kettő hányadosát is megadják). A vizsgálat a sikerminőség időbeli változását is jelzi. A közepes minőségű búza energia (A) értéke 50-80 cm² közötti, alatta gyenge, felette erős búzáról beszélünk.

Réther Attila

Belépés az Európai Vetőmag Szövetségbe /ESA/

A Vetőmag Szövetség és TermékTanács több különböző fórumán és már számos alkalommal felmerült annak szükségessége, hogy lépjen kapcsolatba a külföldi társzövetségekkel, integrálódjon be a „nemzetközi vetőmagos vérkeringésbe”. Ennek a célnak egyik jelentős lépése volt, hogy a TermékTanács felvette a kapcsolatot az ESA-val és belépési szándékáról tájékoztatta annak képviselőt. A VT Elnöksége 2004. 07. 13-ai ülésén 27 igen 1 nem 0 tartózkodás mellett hivatalos határozatban is megerősítette ezt a szándékot.

Szeretnénk, ha a hazai vetőmagszakma minél többet profitálna ebből a kapcsolatból. A Szövetség által nyújtott lehetőségek kihasználásához, elengedhetetlen az ESA felépítésének, működésének ismerete:

A kezdetek

Az 1960-as években a Közös Agrár Politika (CAP) bevezetésével, már a kezdetektől számos piaci szabályozás érintette az európai vetőmagágazatot. Az ágazaton belüli megállapodásokon, és a regionális, országos kontrollon felül megjelenő EGK (Európai Gazdasági Közösség) szabályozás, megjelenítette az igényt egy olyan szervezet kialakítására, mely képes az érdekérvényesítésre az EKG keretein belül.

Ennek tükrében fokozatosan alakultak meg a különböző, az EGK keretein belül működő vetőmagos érdek-képviselési szervezetek, melyek ellátták az ágazat jelentős részének képviselőt:

1961 COSEMCO Vetőmagkereskedők,
1964 ASSOMOPAC Burgonyanemesítők,
1970 AMUFOC Takarmánynövény vetőmagtermesztők
1977 COMASSO Növénynemesítők

ESA megalakulás

1998-ban, a fent említett négy szervezet önállóságát részben megtartva, Európai Vetőmag Szövetség néven egyesült, kiegészülve néhány zöldségettermelő céggel. Az EU-n belüli folyamatos politikai, gazdasági és bürokratikus változások, és a közös ügyek és érdekek sokasága szükségessé tette a vetőmagpiaci szereplők szorosabb integrációját, mely alkalmas arra, hogy lépést tartson az egyre növekvő EU jogalkotás ütemével. A vetőmagkérdés már nem csupán szakmai jellegű, hiszen számos egyéb gazdasági és politikai tényező hat rá. Ezért szükség volt egy olyan szervezet megalakítására, amely képes megfelelni ezeknek az új kihívásoknak

2000-ben lezajlott az ESA korábbi tag-szövetségeinek teljes egyesülése, melynek eredményeképpen létrejött egy olyan szervezet, mely EU szinten képviseli a teljes vetőmagágazatot, beleértve a nemesítést, vetőmag-előállítását, és a vetőmagpiacot.

ESA feladata

Az ESA elsődleges feladata az európai vetőmagágazat képviselője az EU intézményein, és képviselőin keresztül, mint pl.: az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság. Ezen kívül az ESA folyamatos kapcsolatot tart fenn az EU egyéb kormányzati és nem kormányzati szerveivel: Közösségi Növényfajta Hivatal (CPVO), egyéb mezőgazdasággal és biotechnológiával foglalkozó szövetségekkel, a nemzetközi sajtóval, stb.

A szövetség felépítése egy „szabványvetőmag szövetség” jellemvonásait tükrözi (1. ábra). Legfőbb szerve a közgyűlés, mely dönt az éves jelentés elfogadásáról, megválasztja az elnököt, az alelnököt, és a kincstárnokot, illetve dönt minden olyan kérdésről, amelyet a közgyűlés napirendre tűz. Az elnökséget a szekció és horizontális bizottságok elnöke, a szövetség elnöke és volt elnöke, alelnöke, a kincstárnok, valamint a közgyűlés által választott +4 fő alkotja. A horizontális bizottságok több szekciót is kérdésekkel foglalkoznak, így a különböző jogszabályi kérdésekkel, illetve a szellemi tulajdon védelmével. A szekción belül munkacsoportok alakulhatnak olyan természetű problémák megoldására, melyekre nem elegendőek az évente 1–2 alkalommal megtartott bizottsági ülések. A szövetségben a választási ciklus 3 éves, a vezető tisztségviselők egyszeri újraválasztási jogával.

ESA működése és az általa kifejtett lobby tevékenység

Az ESA brüsszeli titkársága 4 fő fizetett alkalmazotti létszámmal látja el a vetőmagágazat állandó képviselőt ott, ahol a „dolgok” történnek. Fő feladatai: az EU állásfoglalások, határozatok, a sajtó figyelemmel kísérése, a vetőmag természetű

ügyek értékelése, és ha kell az azonnali beavatkozás. Továbbá: a titkárság által szervezett rendezvények, tanácskozások folyamatos döntéseinek, az ágazati szereplők találkozásának, a közös gondolkodásnak, s a vélemények kicserélésének előretartása. Egyik fő feladata a tagok által megfogalmazott konkrét problémák megoldása, és az ügymenet lebonyolítása érdekében a különböző lobby stratégiák kidolgozása.

A szervezet fontos törekvése, hogy folyamatos kommunikációval tájékoztassa a külvilágot jelenlétéről, szerepéről, véleményéről, és olyan helyzetbe hozza magát, ahonnan rálátása van a vetőmag vonatkozású ügyekre, illetve hatással is lehet rájuk. Ennek érdekében 4 fő irányban fejti ki lobby tevékenységét:

1. Általános kommunikáció, melynek fórumai az internet, a nemzetközi média és különböző társadalmi szervezetek.

2. Folyamatos párbeszéd különböző vetőmag munkacsoportokkal, lobbyzás a K+F területén.

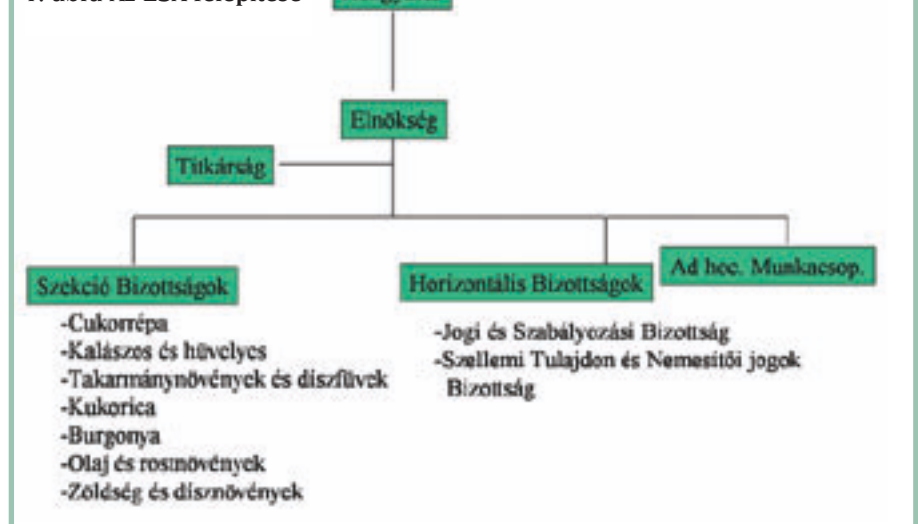
3. Speciális konzultáció az ágazatra nagy hatással lévő cégekkel, intézményekkel, személyes megkeresés révén.

4. Részvétel a jogalkotási, módosítási javaslatok kidolgozásában az EU főbb döntéshozó szervein keresztül (Európai Parlament, Miniszterek Tanácsa, Bizottság)

Az utóbbi feladat talán az egyik legfontosabb az ágazat egészét tekintve. A szövetség jogalkotásban betöltött szerepe kettős. Részt vesz az új jogszabályok megalkotásában, illetve a már meglévők módosításában.

• Az új jogszabályok kialakításának egyik kulcsszervezete a bizottság, amely egyedül jogosult a kezdeményezésre. A hosszú távú, az ágazatra ható gazdasági

1. ábra Az ESA felépítése

és politikai stratégiákat az Európa Parlament és a Miniszterek Tanácsa határozza meg, ezért az érdekképviselet ezekben a szervezetekben is elengedhetetlen.

• A módosító indítványokra, a meglévő jogszabályok változtatására több esetben is szükség lehet:

– módosítás történhet a szakma számára kedvezőbb jogszabályok kialakítása érdekében,

– a sokszor átláthatatlan jogszabályok egyszerűsítése, egységes szerkezetbe foglalásakor,

– abban az esetben, ha a szakma számára fontos új fejlesztések, technikai újítások bevezetése jogi akadályokba ütközik.

A klasszikus mezőgazdasági témákon túl újabb problémák merülnek föl, melynek hatásai egyre közvetlenebbül érezhetőek a vetőmagágazatban és egyre nagyobb súllyal nehezedenek a nemesítésre, a vetőmag előállításra és a kereskedelemre. Többek között ilyen kérdések például a környezetvédelem, élelmiszer-biztonság, fogyasztóvédelem, különböző etikai kérdések a modern technológiák felhasználásával, a szellemi tulajdon védelmével és a versenyjoggal kapcsolatos ügyek. Mindezek miatt a szakma képviselője egyedül a szakbizottságokban már nem elegendő. Pedig az ágazat érdekeinek megjelenítése az Európa Parlament és a Miniszterek tanácsa előtt egyre növekvő jelentőségű. Ezekben a fórumokon megjelenik minden jellegű ügy, ahol képviselve van az összes politikai érdek, és magas az ágazat egészének egyre nagyobb károkat okozó „zöldszerkezetek” részvételi aránya, amely lehetővé teszi a többrétegű lobbyzást

Mint minden társadalmi szervezet, az ESA is csak akkor tud hatékonyan működni, ha a titkárság megfelelő segítséget kap a tagság részéről. Ezért fontos definiálni, hogy a titkárság mit vár el a tagságtól és

1. táblázat	
ESA titkárság	Tagság
A jogszabályváltozások nyomom követése, – felülvizsgálata, – értelmezést könnyítő segédanyag készítés	A meglévő EU direktívák tagországi beépítéséről és annak alkalmazásáról: – véleményalkotás, – gyakorlati tapasztalatok megosztása
Új jogszabályok megalkotásának kezdeményezése	
A konkrét javaslatok megvalósuláshoz szükséges stratégia kidolgozása, végrehajtása	Az igények és azok pontos okainak megfogalmazása

2. táblázat			
Osztály	Ország	Szavazat	EUR/év
1.	Németország, Franciaország, Egyesült Királyság, Hollandia	47	45 484
2.	Dánia	35	33 871
3.	Olaszország	30	29 032
4.	Spanyolország, Svédország	25	24 194
5.	Belgium, Finnország	15	14 516
6.	Ausztria, Cseh Köztársaság, Magyarország, Lengyelország	10	9677
7.	Görögország, Írország, Norvégia, Szlovákia	5	4839
8.	Portugália, Szlovénia	3	2903
9.	Észtország, Lettország, Litvánia	2	1935
10.	Ciprus, Izland, Lichtenstein, Luxemburg, Málta	1	967

fordítva. Különösen nagy jelentősége van ennek a jogalkotás területén, ahol a tagságnak konkrétan meg kell fogalmazni álláspontját annak érdekében, hogy azt érvényesíteni lehessen (1. táblázat).

Tagság

A tagság magáncégekből és a nemzeti vetőmagszövetségekből áll. Jelenleg 39 magáncég (kis, közép és a multinacionális vállalat) a tagja. A közgyűlésben szavazatarányuk és a tagdíj hozzájárulás mértéke az éves EU-ban bonyolított vetőmagforgalmuktól függ.

A magáncégek mellett, tagok a szervezetben, a tagországok nemzeti vető-

mag szövetségei. Az általuk fizetett tagdíjak mértékét illetve a közgyűlésben lévő szavazati súlyukat a 2. táblázat tartalmazza.

A tagfelvételtől hivatalosan, az ESA rendes évi közgyűlése dönt ez év októberében. A csatlakozó országok, így hazánk számára is, az ESA elnöksége lehetővé tette, hogy a tagdíjat az EU támogatás mértékének megfelelően fizessük. Ennek értelmében, 2005-ben a Vetőmag Szövetség és Termék Tanács által fizetendő összeg a teljes tagdíj 25 százaléka, azaz 2420 euró lesz.

Ruthner Szabolcs

A Vetőmag Szövetség és Termék Tanács 2003. évi tagdíjhátralék miatt kizárt tagjai

Cég neve	Székhelye	Tanúsítvány száma	A 2003. évi LII. számú „Vetőmag törvény” értelmében vetőmaggal kapcsolatos termeltetési és forgalmazási tevékenységgel csak termék tanács tag foglalkozhat! A jövőben tehát a fenti tagok e tevékenységgel nem foglalkozhatnak. A felsorolásban szereplő számú tanúsítványok használatá érvénytelen!
Agro-Rét Kft.	6640 Csongrád, Nagyrét 1110.	819	
Aranykálász Kft.	5643 Bélmegyer, Széchenyi tér 2.	859	
Békéscsabai Agroker Rt.	5600 Békéscsaba, Tessedik u. 51.	626	
Bonafora Kft.	3282 Nagyfűged, Ady út 25.	1050	
Csávolyi Mg. Szövetkezet	6448 Csávoly, Dózsa Gy. u. 50.	820	
Fotk Rt.	1067 Budapest, Csengery u. 41.	177	
H.B. Agro Kft.	9913 Szarvaskend, Fő u. 64.	1143	
Juhász János	3780 Edelény, Borsodi u. 132.	1041	
Komoró Szolg. Szövetkezet	4622 Komoró, Petőfi út 47.	995	
Kőrös Lajos	6032 Nyárlőrinc, Nyár u. 9.	1172	
Kukla János	5020 Csorvás, Tavasz u. 12.	943	
Márton János	5071 Besenyszög, Hunyadi út 37.	815	
Mon-Duo Kft.	2200 Monor, Kossuth L. u. 6.	314	
Nagy Lászlóné	3000 Hatvan, Hatvani Irén u. 7.	447	
Palócgazda Mg. Kft.	2660 Balassagyarmat, Arany J. u. 8.	1145	
Petőfi Agrár Szövetkezet	5905 Orosháza, Kosztolányi u. 25.	594	
Simon Csilla	2890 Tata, Baji u. 32.	889	
Terényi Agrár Kft.	2696 Terény, Arany J. út 2.	1160	
Triffa Sándor	5720 Sarkad, Balassi u. 7.	905	
Turbo Boiler Mg. Kft.	3384 Kisköre-Rákhát	601	
Mindösszesen	20 tag		

Tapasztalatok a csatlakozó országok számára rendezett berlini vetőmag konferenciájáról

Ez év május 21–22. között került sor a Német Növényfajta Hivatal szervezésében, a Német Fogyasztóvédelmi és Mezőgazdasági Minisztérium támogatásával a Német Nemesítők Szövetsége részéről a csatlakozó országok számára rendezett találkozóra Berlinben „Növénynemesítés és vetőmagpiac a kibővített Európai Unióban” címmel. A konferencián nagy létszámban jelentek meg a most csatlakozó országok képviselői, az EU 15-ök, illetve a tengerentúli országok vetőmagos szakemberei is. A Vetőmag Szövetség és TermékTanács képviselőjében Turi János elnök úr és jómagam vettünk részt a konferencián.

Az elhangzott magas színvonalú előadásokból a teljesség igénye nélkül szeretnék kiragadni három olyan témát, melynek ismertetése úgy gondolom tanulságos lehet a hazai vetőmag szakma számára is.

Az első rész a német növénynemesítés és vetőmagpiac szerveződését, működését próbálja összefoglalni. Ezt követően a saját előállítású vetőmag után beszédett licenccij német példáját szeretném bemutatni. A cikk utolsó része pedig megpróbál egy átfogó képet adni a különböző az EU-ban történő vetőmag-előállítás, -minősítés, és forgalmazás lehetőségeiről a nemzeti és nemzetközi szabályzók tükrében.

I. A német növénynemesítés és vetőmagpiac helyzetének rövid áttekintése

A német növénynemesítés struktúrája speciális, különbözik más országokétól, emellett nagyon sikeres és versenyképes. Talán ezek miatt is érdemes megismerni.

A nemesítés következményeképpen a hektáronkénti termésátlagok évről évre 2–3 százalékkal növekednek. A német agrárszektor éves növekménye 600 millió eurót meghaladó, ami 30–50 százalékban a növénynemesítésnek köszönhető. A versenyképesség megtartása folyamatos fejlesztéseket, beruházásokat igényel. Mindezt nem kizárólag a nemesítő cégeknek kell előteremteni, hanem kormányzati pénzek is szükségesek hozzá. Ez főként azal indokolható, hogy a növénynemesítésből, és az új fajták előállításából származó látványos eredmények a teljes nemzetgazdaságnak kedveznek.

A német vetőmagpiac szerkezetének és működésének megértéséhez szükség van a piac nagyságának ismeretére (1. táblázat). A táblázat a már kezelt, zsákolt vetőmag

1. táblázat: A német vetőmagforgalom 2003-ban

Növényfaj	Millió euró
Kalászosok	220
Kukorica	180
Hüvelyesek	10
Burgonya	90
Cukorrépa	100
Olajnövények	70
Takarmánynövények	80
Összesen	750

2. táblázat: A növénynemesítés szerkezete Németországban

Elismert fajták	Növényfaj	Vállalatok nemesítési programmal	Vetőmag-forgalmazók	Összesen
617	Kalászosok	31	9	40
	Kukorica	11	11	22
200	Burgonya	10	10	20
203	Cukorrépa	7	3	10
821	Takarmánynövények	6	10	16
188	Olaj és fehérje növények	22	20	42
2029	összesen	87	63	150

3. táblázat: A német magánkézben lévő nemesítés főbb adatai /2003/

Kísérleti parcellák	3677 ha
Üvegházak	73 000 m ²
Laborok	25
Tudományos munkacsoportok	278
Kiszolgáló személyzet	1188
K+F kiadások	129 millió euró
K+F arány	16,9 %

nettó árai alapján készült. Ezen a piacon osztoznak a német vetőmag és nemesítő vállalatok. A teljes 750 milliós forgalom tartalmazza a nemesítői licenccijakat, illetve a vetőmag termesztői, feldolgozó és kereskedői árreket is. Az eddig leírtak semmi különöset nem mondanak még a német növénynemesítésről, hiszen mások is érnek el hasonló sikereket, ami mégis speciálissá teszi a vállalatok nagy száma és sokfélesége (2. táblázat).

A német nemesítő cégek 100 százalékban magántulajdonban vannak. A táblázat tartalmazza a nemzetközi cégeket, és a kis és középvállalkozásokat egyaránt. A számok alapján felmerülhet az a jogos kérdés, hogy hogyan tudnak a kis és középvállalkozások fennmaradni globalizálódó világunkban?

A kutatásfejlesztésre évről évre fordított hatalmas összegek, lehet az egyik válasz a feltett kérdésre. A szántóföldi növénynemesítő cégek 2003-ban 130 millió eurót investáltak K+F-re. Azt jelenti ez, hogy éves forgalmuk közel 17 százalékát forgatták vissza ilyen célból, ami rendkívül magas arány. Összehasonlítva például a köztudottan magas K+F rátájú gyógyszeriparral, ahol ez az arány „csak” 15 százalékos. Mindezek mellett a K+F-en belül, a befektetések komoly része a szellemi tőke fejlődését segíti elő (3. táblázat).

A kis és közép vállalatok sikerében nagy szerepet játszik még az együttműködések különböző formája. A vállalatok sok esetben összehangolják tevékenységüket a kutatás, marketing és a piac ellenőrzése területén.

Közös marketing

A kis és közép nagyságú nemesítő cégek közösen értékesítik fajtáikat integrátor szerepű vetőmag-forgalmazó vállalatokon keresztül. Ennek a megközelítésnek köszönhetően a költségek megosztásával növelni tudják marketingjük erejét, hatékonyságát.

GFP

Szövetség a Német Magán Nemesítőkért és Kutatókért

- Alkalmazott kutatás
- Államilag támogatott a magánszféra hozzájárulásával
- Az eredmények hozzáférhetőek további kutatás számára

GVS

Társaság a Szellemi Tulajdon Szerzésért és Érvényesítésért Kft.

- A biotechnológiai találmányok levédése
- A növényi genom kutatások levédése
- Kapcsolatteremtő funkció a tudományos szféra és az ipar között
- A találmányok ipari célú felhasználása
- A növényfajta oltalom kereskedelmi célú felhasználása

BDP

Német Növénynemesítők Szövetsége

- Német nemesítői érdekek képviselője nemzeti és nemzetközi szinten
- Részvétel a jogalkotásban
- Véleményalkotás a gén- és biotechnológiai kérdések területén
- A német kutatások támogatása a különböző genom projektek területén

STV

„Vetőmag Bizalmi Kezelő Társaság”

- Licencdíj szerződések nyomonkövetése
- Nemesítői jogok védelme
- A saját előállítású vetőmag után járó licencdíj beszedése

SGF

Társaság a Fajták Piacra Jutásáért

- Együttműködés a Német Növényfajta Hivatallal a VCU teszt területén
- Technikai segítségnyújtás nemzetközi projektek esetén

Számos ilyen alapokon működő, hazánkban is jól ismert vetőmag-forgalmazó cég létezik Németországban, mint pl.: IG Pflanzenzucht, Saaten-Union.

Kutatás és piacsabályozás

A kutatás és piacsabályozás összehangolásában központi szerepet játszik a Német Növénynemesítők Szövetsége a BDP (Bundesverband Deutscher Pflanzenzüchter). A BDP jelenti a német vetőmagszakma képviselőjét a politika színterén. Működésének köszönhetően, a megfogalmazott

közös vélemény eljut a megfelelő intézményekhez, szövetségekhez, a német kormányhoz, és a fontos kormányzati ügynökségekhez. Az úgynevezett „BDP hálózat” égisze alatt számos egyéb szervezet tevékenykedik, elősegítve az ágazat szereplőinek előnyös együttműködését. Ezen szervezetek szoros kooperációját az is jelzi, hogy Bonnban egy épületben van a székhelyük, az úgynevezett „Nemesítők Házában”.

Az egyik ilyen szervezet a **GFP** (Gemeinschaft zur Förderung der Privaten Deutschen Pflanzenzüchtung). Mivel a nemesítő cégek 100 százalékban magántulajdonban vannak, az egyetemek, illetve álla-

mi kutatóintézetek feladata a nemesítéshez szükséges alapkutatások elvégzése. A magán nemesítő cégek nagymértékben függenek ezektől az eredményektől, melyek lehetővé teszik a továbbfejlődést. Számukra létfontosságú, hogy az egyetemekkel, kutatóintézetekkel tudassák, hogy mely problémákra várnak megoldást, mi az a kutatási téma, amely érdekli őket. E célok megvalósulása érdekében a GFP közös kutatási programokat szervez az állami tulajdonú kutatóintézetek és a magántulajdonú nemesítési vállalkozások számára. A programok főként állami támogatásból valósulnak meg, kisebb mértékű hozzájárulással a magáncégek részéről. Köszönhetően az együttműködésnek a kutató intézetek plusz forráshoz jutnak kiadásaik fedezésére, miközben a magáncégek saját érdeküknek megfelelően befolyásolni tudják a kutatások menetét, tárgyát.

A következő igen fontos szervezet az **STV** (Saatgut-Treuhandverwaltungs GmbH), mely szintén egy sikeres együttműködési lehetőség a vetőmagvállalatok számára. Ebben az esetben a nemesítők kooperálnak a vetőmagpiac ellenőrzése és a saját előállítású vetőmag után járó licencdíj begyűjtése érdekében. A későbbiekben bővebben kitérek az STV működésére. Itt annyit érdemes megjegyezni, hogy egy vállalat egyedül nem képes a vetőmagpiac ellenőrzésére, de egy közös szervezeten keresztül, – mint amilyen az STV – lehetőség nyílik egy olyan együttműködésre, mely átláthatóvá teszi a német vetőmagpiacot.

A BDP-hez kapcsolt szervezet a **GVS** (Gesellschaft für Erwerb und Verwertung von Schutzrechten). A GVS tulajdonképpen

egy tanácsadó szervezet, mely segít a nemesítőknek a szellemi tulajdonuk védelmében. Tevékenységük főként a növényfajta oltalmi kérdésekre, illetve a biotechnológiai találmányok szabadalmára terjed ki. Az utóbbi egy jóval bonyolultabb ügy, mivel az ilyen jellegű találmányok többsége nemzetközi jelentőségű. A kis és középvállalatok a legtöbb esetben nem engedhetik meg maguknak, hogy állandó szakértőt és jogászt foglalkoztassanak, akik ezekkel az ügyekkel foglalkoznak. A GVS elsősorban nekik tud segíteni, mivel szakértő gárdája jól ismeri a szellemi tulajdon védelmével kapcsolatos lehetőségeket. A szolgáltatás igénybevételéért fizetni kell, de ez távolról sem kerül annyiba, mint egy vállalati jogász bevonására, vagy bármely egyéb jogtanácsadó iroda igénybevételének díja. Az együttműködés lényege, a költségek megosztása.

Utoljára de nem utolsó sorban essen szó az **SFG**-ről (Sortenförderungsgesellschaft), a növényfajta promóciójáért felelős szervezetről. A fajták gazdasági értékvizsgálata nem teljesen állami ügy Németországban, hanem a magánnemesítő cégek jelentős szerepet vállalnak az új fajták tesztelésében. Ez vonatkozik a Német Növényfajta Hivatallal történő együttműködésre az állami fajtaelismeréshez szükséges fajtavizsgálatok terén, illetve a más tagállamokban elismert fajták adaptációs vizsgálatára. A német nemesítők teljes mértékben támogatják a VCU vizsgálatokat, melynek megszervezésében az SFG fontos szerepet vállal.

Összegzőként tehát elmondható, hogy a K+F befektetések nagy aránya, illetve a kis és középvállalatok több szintű szoros együttműködése a kulcsa a sikeres növény-nemesítésnek és vetőmagágazatnak Németországban.

II. Német modell a saját előállítású vetőmaghasználatra és a vetőmagpiac szabályozására

A vetőmag-felújítás csökkenésének megakadályozása érdekében, egyre több ország szed licencdíjat az után-termesztett vetőmag után is öntermékenyülő növényfajok esetében. A licencdíj mértéke a bevont növényfajok köre, és a begyűjtésre szakosodott cégek típusa országonként eltérő. A német modell csak egy a sok közül, azonban múltja és működésének hatékonysága miatt példaértékű.

A német nemesítő vállalatok 1950-ben megalapították a Saatgut-Treuhandverhaltungs GmbH-t (továbbiakban STV), mely szervezet feladata a német vetőmagpiac felügyelete. A vállalat tevékenységét három fő területen fejti ki: felüveli a fajtatulajdonosok és vetőmag-előállítók közötti szerződések betartását, küzd a fekete vetőmagpiac ellen, és begyűjti a licencdíjat a saját előállítású vetőmag után. Jelenleg 49

nemesítő cégnek van tulajdonrésze a szervezetben. A szintén tulajdonrészrel rendelkező Német Növény-nemesítők Egyesülete, további vetőmagcégek képviselőt biztostítja az STV-ben.

A szerződések betartásának ellenőrzése

Németországban a kalászosok és hüvelyes növények vetőmagtermesztése a nemesítők, a vetőmag-előállító cégek és maguk a termesztők közti szerződéseken alapul. Ezeket a szerződéseket a német, illetve az EU növényfajta oltalomról szóló jogszabályai nagyban szabályozzák. Mindkét rendelkezés kiemeli annak a jelentőségét, hogy az oltalmazott fajtákkal kapcsolatos tevékenységek végzése a fajtatulajdonos engedélyéhez kötöttek. Ezen kívül minden szerződés tartalmazza, hogy az STV-nek joga van a fajtatulajdonos nevében a vetőmag-előállítókat ellenőrizni. Ez konkrétan azt jelenti, hogy az STV munkatársai betekinhetnek a cégek ügyvitelébe, beleértve azok könyvelését, számláit stb.

A vélt, vagy valós szabálysértéseket az esetek döntő többségében a nemesítők jelentik be az STV felé. Az STV részben saját információit, részben a nemesítőkét felhasználva felkészül az eljárás lefolytatására. A jogsértő vetőmagcéget értesítik, majd 2–3 héten belül a helyszínre kiszállva lefolytatják a vizsgálatot. Ha a vizsgálat a

szabálytalanságra fényt derít, a vetőmagcégnek nemcsak az elmaradt licencdíjat, hanem az eljárás díját, illetve még büntetést is kell fizetnie. A büntetésből befolyt összeg az STV-nél marad, mely segít fedezni további működési költségeit. A szigorú szabályozás szükségességét jól példázza, hogy ellenőrzött vetőmag-előállító cégek 82 százalékánál találtak már szabálytalanságot, míg a termesztők körében ez az arány csak 57 százalékos. Az ügyek nagyrészt bírósági per nélkül rendeződnek, de súlyosabb esetekben elkerülhetetlen a polgári peres eljárás lefolytatása.

Küzdelem a fekete piac ellen

Mi minősül fekete piaci tevékenységnek? Az oltalmazott fajtákhoz kapcsolódó minden olyan tevékenység, amely a fajtatulajdonos engedélye nélkül történik.

Abban az esetben, ha a fekete piaci tevékenységgel gyanúsított vetőmagcég szerződésben áll egy nemesítő céggel, a bizonyítási eljárás lefolytatása egyszerű, hiszen az STV-nek joga van a teljes körű vizsgálatra.

Ellenkező esetben jóval nehezebb a bizonyítékok megszerzése, de nem lehetetlen. Mivel a növényfajta oltalmi eljárás nem közjogi, hanem magánjogi keretek között folyik, a fajtatulajdonosnak kell bizonyítani a jogsértést és az eljárás lefolytatásához megtennie a feljelentést.

Az STV-nek megvannak az eszközei a megfelelő bizonyítékok begyűjtésére:

- ◆ Meglepően sok esetben egyszerűen megjelent újsághirdetés formájában található illegális vetőmagajánlatok.

- ◆ A kiszivárogtatott bizalmas információk előbb-utóbb az STV „fülébe” jutnak.

- ◆ Az STV „titkos ügynökei” jelen vannak a piacon és megtalálják a módját annak, hogy hogyan gyűjtsék be a fontos információkat. Egyik legjobbat kritizált módszerük, hogy ügynökeik gazdálkodónak adják ki magukat, és az illegális vásárlást követően számlát állítanak ki a vételről, melyet aztán bizonyítékként használnak föl a bíróságon.

A fekete piac elleni harc azonban nemcsak a nemesítők érdeke, hanem a vetőmagszakmában dolgozó minden becsületes embernek is.

A licencdíj begyűjtés a saját előállítású vetőmag után

Az 1991-es UPOV egyezmény elfogadása óta lehetőség van a saját előállítású vetőmag után is beszédni a licencdíjat. A licencdíj ilyen módon történő beszedésének szükségessége megkérdőjelezhetetlen az öntermékenyülő fajok esetében (kalászos és a hüvelyes növények), mivel a saját előállítású vetőmag széleskörű elterjedé-

sének következtében fokozatosan kimerülnek ezen fajok nemesítéséhez szükséges pénzügyi források. A cél nem csupán a pénz beszedése, hanem jóval inkább a fémzárolt vetőmaghasználat még vonzóbbá tétele. A fent vázolt koncepció mentén a Német Növénynemesítők Egyesülete (BDP) a Német Gazda Szövetséggel (DBV) közösen kidolgozott egy jól működő rendszert, melynek a következő főbb jellemzői vannak:

- ◆ A licenccij mértéke függ a vetőmag-felújítás arányától.

- ◆ Minél nagyobb a fémzárolt vetőmag aránya, annál kisebb a saját előállítású vetőmag után fizetett licenccij mértéke.

- ◆ Ha egy gazdaságban a vetőmag-felújítás aránya 80 %-ot meghaladó, egyáltalán nem kell a saját előállítású vetőmag után licencciját fizetni.

Az intézkedés eredményeképpen 2000-ben 8 millió eurót szedtek be a saját előállítású vetőmag után Németországban. Úgy tűnik, sikerült kialakítani egy olyan módszert, amiből a nemesítők, vetőmag-előállítók és a vetőmag-felhasználó gazdák egyaránt profitálhatnak. Természetesen annak a nézetnek az elfogadtatása, hogy a gazdálkodóknak fizetnie kell azért, amiért évszázadokon keresztül nem kellett, nem könnyű feladat. A szervezet véleménye szerint azonban a gazdálkodók nagy része megérti a rendszer működtetésének okait.

A rendszer problémája, hogy a beszedés körülményei jogilag még nem teljesen tisztázottak. Számos ügy van folyamatban az Európai Bíróság előtt. A legnagyobb kérdés az, hogy mikor és kinek köteles a farmer információt szolgáltatni a saját vetőmag felhasználásának mértékét illetően, valamint milyen mértékű információnyújtásra kötelezhető a vetőmagkereskedők.

Egy dolog azonban világos és nem kérdéses, a gazdálkodóknak díjat kell fizetnie a saját vetőmag-előállítás után.

III. Vetőmag-előállítás, minősítés és forgalmazás az EU keretei között, avagy a nemzetközi és nemzeti vetőmag-szabályozás egysége

A szántóföldi növények előállítása jelentős helyet foglal el az EU mezőgazdaságában. E növények sikeres termesztésének elengedhetetlen feltétele a megfelelő vetőmaghasználat. Ennek érdekében kívánatos egy egységes szabályozó rendszer felállítása a fajták elismerésére, minősítésére és forgalmazására a Közösségen belül.

EU direktívák

Az Európai Tanács 1966-ban fogadta el az első a vetőmagvak forgalmazásával foglal-

kozó direktívát. Ma a szántóföldi növények vetőmag-forgalmazásával és a fajtaelismeréssel összesen 8 direktíva foglalkozik. A szántóföldi növények fajtáira és a vetőmagokra vonatkozó előírások tulajdonképpen két alapelv köré csoportosulnak. Ezek: egyrészt csak minősített vetőmag hozható forgalomba, illetve csak az elismert fajták vetőmagja minősíthető.

Az EU direktívák szabályozzák a vetőmag-minősítés legfőbb lépéseit. Így megtalálhatók benne a szántóföldi szemlére, csírázó képességre, tisztaságra, mintázásra, címkézésre stb. vonatkozó szabályok és szabványok. A direktívák vetőmagpiacra vonatkozó egyik legfontosabb tétele a következő: A Tagállamoknak biztosítaniuk kell az EU direktíváknak megfelelő vetőmagtétel szabad forgalmát, azaz további gátak beépítése tilos.

OECD, ISTA

Az EU vetőmag és fajta rendeleteit beágyazták további nemzetközi szabályozó rendszerekbe, mint pl. OECD és ISTA előírásai. Az OECD vetőmag előírásai az országok közötti vetőmag-kereskedelem megkönnyítése érdekében születtek. Az előírások csak a fajták igazolására vonatkoznak, s nem foglalkoznak a vetőmag mi-

nősítésével (minőségével). Az OECD előírások jelenléte a rendeletekben, az alapját képezi az EU harmadik országgal történő kereskedelmét szabályozó, ún. „egyenlősítési jognak”. Az EU direktívák vetőmag minősítéssel kapcsolatos szabályai az ISTA módszereken alapulnak. Az ISTA név szerint nem kerül említésre a direktívákban, de kimondja, hogy a hivatalos minősítésnek meg kell egyeznie a mindenkor érvényben lévő nemzetközi vetőmag-vizsgáló módszerekkel, amit pedig az ISTA koordinál.

Nemzeti szabályozás

A tagállamok számára kötelező beépíteni a direktívák tartalmát a jogszabályaik közé. Az átvétel módja azonban nincs meghatározva. Az országok szabadon dönthetnek a vonatkozó törvények, rendeletek felépítésének kialakításában. Ezen kívül a direktívák tartalmazznak számos olyan elemet, melyek alkalmazásáról a tagállamok eltérően dönthetnek:

1. A vetőmag-minősítés ellenőrzésének megszervezésére a direktívák több lehetőséget adnak:

- a) végezheti állami hatóság,

- b) valamely jogi személy, melynek tevékenységéért köz- vagy magánjogi szerződés keretében az állam felelősséget vállal,

- c) ezen felül egyes tevékenységeket, melyek szintén állami kontrollt igényelnek, olyan természetes személyek is végezhetik, akik erre felelősek.

Az b. és c. esetben természetesen biztosítani kell, hogy a kivitelezők semmilyen formában ne legyenek érdekeltek

2. A másik ilyen téma a szántóföldi minősítés kérdése. A tagállamok saját hatáskörükben eldönthetik, hogy a hatóság szemlél, vagy pedig csak felügyeli az erre jogosult magán személyek ilyen irányú tevékenységét.

3. A tagállamok az EU előírásoknál szigorúbb határértékeket is felállíthatnak a vetőmag-minősítés területén, ha azt érdekei úgy kívánják.

A kapcsolat a szabályok között

A nemzetközi és nemzeti szabályozás piramisszerűen épül egymásra. A piramis tetején az ISTA-át találjuk, amely standardizálja a vetőmag vizsgálatot. Az OECD kialakít-

4. táblázat

Eset	Fajtaelismerés	EU közös fajtalistán	Előállítás	Minősítés	Forgalmazás az EU területén
1.	Tagállam A	igen	Tagállam A	Tagállam A	Igen
2.	Tagállam A	igen	Tagállam A	Tagállam B	Igen
3.	Tagállam A	igen	Tagállam B	Tagállam B	Igen
4.	Tagállam A	igen	EU kívül	EU kívül	Igen
5.	Tagállam A	igen	EU kívül	Tagállam B	Igen
6.	EU kívül	nem	Tagállam B	Tagállam B	nem

ja a fajtahasználat nemzetközi egységes rendszerét, az EU direktívák kialakítják a fajta használat és vetőmagvizsgálat átfogó szabályozó rendszerét, amelyet végül a tagállamok saját jogrendszerükbe beépítenek figyelembe véve a helyi adminisztrációs viszonyokat (1. ábra).

Vetőmag-előállítás és minősítés rendszere az EU-n belül és kívül

A hazai nemesítő cégeknek és vetőmag-előállítóknak lehetőségük nyílt a vetőmag előállítására és minősítésére a Közösség egész területén. A következő néhány alapelet jól demonstrálja azokat a lehetőségeket, melyeket a megváltozott viszonyok nyújtanak a hazai vetőmag ágazat számára (4. táblázat).

Az első esetben minden lépés, a fajta-elismerés, vetőmag-előállítás és minősítés ugyanabban a tagállamban történik. Megfelelő csomagolással és címkézéssel, ez a tétel bármilyen korlátozás nélkül forgalmazható a közösség teljes területén.

A vetőmag minősítésre, szántóföldi szemlére, mintázásra vonatkozó követelményeket a nemzeti rendeletek határozzák meg. Az EU direktívákban nincs olyan szabály, mely összehangolná az egyes tagállamok eljárásrendjét. Erre jó példa Németor-

szág, ahol a vetőmag-minősítés rendszere országosan sem egységes, mivel tartományi szinten szabályozott.

A második esetben a fajta-előállítás és a minősítés nem ugyanabban a tagállamban zajlik. A tétel szállítása az EU direktívák szerint szürke címkével történhet, mely garantálja, hogy a fajta az OECD rendszer alapján az adott ország előírásainak megfelel. Hasonló a helyzet akkor, ha a vetőmag kezelése (tisztítása, csávázása, kiszérelése) nem ugyanabban a tagállamban történik, mint ahol az előállítás.

A harmadik esetben a szaporítás és a minősítés más tagállamban történik, mint ahol a fajta állami elismerést kapott. Ilyenkor a minősítést olyan hatóságnak kell elvégeznie, akinek nincsen ismerete az adott

fajtaról, ezért részletes fajtaleírás szükséges a szántóföldi szemléhez, illetve standard minta képezése kötelező az utóellenőrzéshez. A múltban a tagállamok eltérő eljárást használtak a más tagállamban elismert fajtájú vetőmag minősítésére. Az EU azonban egy egységes rendszer felállításán dolgozik.

A negyedik esetben a tagállamban elismert fajta az EU-n kívül kerül előállításra és minősítésre. Ebben az esetben az OECD szabályoknak van nagyon fontos szerepük. Annak biztosítására, hogy a harmadik országból származó vetőmag megfeleljen az Unió előírásainak, az import csak olyan országból történhet, mely alkalmazza az EU egyenlősítési követelményeit a szántóföldi szemle és vetőmag-minősítés területén. Az adott országban működő hatóság, – mely a szántóföldi szemlét és vetőmag minősítést végzi –, felelős azért, hogy a tétel az OECD szabályoknak megfelelően csomagolt és címkézett legyen, valamint teljesítse az EU egyenlősítési követelményeit. A harmadik országból történő exportot jelezni kell a kompetens nemzeti hatóságnak, megadva: a faj és fajtanevet, szaporulati fokot, a származási országot és a vizsgálati hatóság nevét, az importőr adatait és a vetőmag mennyiségét.

Az ötödik eset tulajdonképpen a 2. és 4. esetnek a keveréke. Azt jelenti, hogy a vetőmag-előállítás az EU-n kívül történik, azonban a minősítés a tagállamban. Erre a célra az OECD rendszer szintén szürke címkét biztosít, mely igazolja, hogy a szántóföldi körülmények megfelelőek voltak.

Az utolsó eset arra vonatkozik, ha az adott fajta nincs rajta az EU közös fajtakatalógusán. Ekkor a vetőmag-előállítás és minősítés történhet az EU bármely tagállamában. Forgalmazása azonban csak az EU-n kívül lehetséges. A kiállított címkén nem szerepelhet ez esetben, hogy a tétel megfelel az EU előírásainak, mivel a fajtát nem az EU szabályainak megfelelően ismerték el. Továbbá az EU direktívák közlik, hogy az ilyen tételnek nem kell megfelelnie az EU előírásoknak, szabványoknak, hiszen az 3. országban kerül forgalomba.

Piacszabályozás

Annak érdekében, hogy a forgalomba hozott vetőmag tétele minősége megfeleljen az EU direktívák által támasztott követelményeknek, folyamatos ellenőrzésre van szükség. Az ilyen ellenőrzések – bár tagállamokként eltérő intenzitásúak –, minden tagállamban léteznek, és a visszaélések felderítése meglehetősen magas.

Ezúton is szeretném megköszönni a szervezőknek, mind a meghívott előadónak a magas színvonalú tanácskozást. A részvétel lehetősége mellett, a vendéglátók fedezték csaknem teljes mértékben kint tartózkodásunk és utazásunk költségeit.

-ruthner-

Tájékoztató a pardubicei (Csehország) találkozóról

A Visegrádi Négyek Vetőmag Szövetsége Pardubicében tartották meg első tanácskozásukat 2004. június 20–21.-én, mely gyakorlatilag alakuló ülésnek tekinthető. A tanácskozás célja röviden az alábbi volt:

- ◆ kölcsönös bemutatkozás,
- ◆ az EU tagsággal kapcsolatos nemzeti rendeletek bemutatása, tapasztalatai,
- ◆ további tennivalók tisztázása.

Résztevők:

- ◆ Cseh Vetőmag-kereskedők Szövetsége (CNSSA)
Milan Povlicek elnök,
Ludek Krehlik főtitkár,
Vlaszta Horka szakreferens
  - ◆ Szlovák Vetőmag-kereskedők Szövetsége
Ladislav Hombauer alelnök
Frantisek Debre igazgató
  - ◆ Lengyel Vetőmag-kereskedők Szövetsége (PIN)
Karol W Duczmal alelnök
Leszek Chmielnicki alelnök
  - ◆ Magyar Vetőmag Szövetség és Termék Tanács (VT)
Dr. Hullán Tibor igazgató
Ruthner Szabolcs szakreferens
Cseh Katalin szakértő (Bóly Rt.)
- A képviselő szervezetek részletesen bemutatatták országuk vetőmag-előállítási helyzetét, a vetőmag-előállítás, minősítés rendszerét. Beszámoltak az országukban létrehozott Vetőmag Szövetségek felépítési rendjéről, feladatairól, célkitűzéseiről. Az alábbiakban három olyan kérdést emelnék ki, ami a Vetőmag Termék Tanács tagsága számára is érdekes információt jelenthet.

Fajtaoltalmi díj és a licenccím témája

Meghatározóan Csehországban, – de Szlovákiában és Lengyelországban is – a vetőmag-forgalmazói szervezetek egy szövetséget hoztak létre az önmegtermékenyülő növények licenccímjének beszedésére. Mindhárom országban előnytelenül növekedett a saját vetőmag-felhasználás, ami egyrészt minőségi problémákat, másrészt további fejlesztési források megszűnését okozta az adott fajok növénynevelési munkájában. Csehországban először ismerték fel a probléma jelentőségét. Talán azért itt, mert a cseh növénynevelés gyakorlatilag teljes mértékben privatizálódott.

Ezért a cseh fajtajajdonosi, fajtaforgalmazói kör egy önálló szervezetet hozott létre az adott fajták forgalmazóinak képviselőivel, és célul tűzte ki, hogy gondoskodik a forgalmazott vetőmag licenccímjének beszedéséről és minden saját előállítású vetőmag licenccím begyűjtéséről is. Mindezt lehetővé tette, hogy mind a kalászosok, mind a hüvelyes növények jelentős mértékben szabadalmi oltalomba részesültek. Így a licenccím kivételése és behajtása nemcsak joga, hanem kötelessége is az arra illetékes szervezeteknek. Ezért tehát létrehoztak egy bonyolító testületet, amit a jogszabály ellenőrzési joggal ruházott fel. Kivetheti a licenccímjait a saját vetőmag felhasználása után is, és végső soron szankciókat is alkalmazhat. A másik oldalról a vetőmag-forgalmazással, illetve oltalommal foglalkozó rendeletek kötelezővé tették az adatszolgáltatást. Vagyis azt, hogy a vetőmag felhasználójának be kell jelenteni az árutermelő területeken elvetett vetőmag tömegét. Az így megküldött jelentések alapján a vetőmag-forgalmazói szervezet méltányos licenccímjait számol fel a felhasználó felé. A méltányos kifejezés azt jelenti, hogy annál alacsonyabb a licenccím kivételi aránya, minél több ténylegesen minősített vetőmag felhasználásra kerül sor.

Csehországban ezt az eljárást második éve alkalmazzák. Házigazdáink tájékoztatása szerint az eljárás eredményes. A gazdálkodók felismerve a minőségi vetőmag-használat jelentőségét, továbbá azt a tényt, hogy így is – úgy is fizetni kell a saját vetőmag-felhasználás után is, fokozatosan növelik a fémzárolt vetőmag vásárlásának arányát.

Lengyelországban, illetve Szlovákiában a minősítésben első éves eredmények vannak, amelyek még az útkeresés időszakában működnek.

A licenccím behajtásának felsorolt rendszere azért rendkívül jelentős, mert az említett vetőmagágazat fajtafenntartói az államtól származó jövedelmek hiányában csak a licenccímjából finanszírozhatják az új fajták előállítás költségeit. Márpedig az árutermelés versenyképességének mindenképpen a fajtakínálat, az új és modern fajták megjelenése, és teljesítménye a mozgatója. A licenccím beszedésével megbízott szervezet működését az adatszolgáltatási kötelezettségekre vonatkozó rendelet biztosítja előír-

va, hogy a szabadalmazott fajták esetében a felhasználónak be kell jelenteni az általa elvetett vetőmag származását.

Vetőburgonya előállítás, forgalmazás

Másik érdekessége volt a megbeszélésnek, hogy mindhárom országban jelentős nemzeti támogatást kap a vetőburgonya előállítás és forgalmazás. Az EU-ban a burgonya nem tartozik a támogatott növények közé. Így nemzeti alapon sem támogatható. Ezt a problémát a beszámloló országok úgy hidalták át, hogy a burgonyatermesztést, mint rendszert, különleges növényvédelmi előírások alá rendelték. A növényvédelmi előírások pedig a környezetvédelem érdekében szigorú előírásokat tartalmaznak és így államilag támogathatók.

Fajtabemutatók

A kétnapos rendezvény érdekessége volt, hogy részt vettünk Chrudim községben egy fajtabemutatón, mely eltér a hazai gyakorlatban alkalmazottaktól. Itt a fajtabemutatót a forgalmazó cégek közösen rendezik, nem kísérleti, hanem ténylegesen bemutató jelleggel. A cégek egymás mellett helyezik el a fajtákat, ezen belül a kiemelten piacra javasoltakat. A parcellák végigjárhatóak, az adott növényfaj tetszetős, elbírálásra alkalmas, így a gazdaságoknak módjuk van válogatni, és a saját elképzeléseikhez igazodó fajta vetőmagját beszerezni.

Összefoglalva

A Visegrádi Négyek Vetőmag Szövetségei részére tartott tanácskozás rendkívül hasznos volt, eredményeként célszerűnek látjuk, hogy a jövőben a csatlakozó országok által meghirdetett programba Magyarország is bekapcsolódjon. Az együttműködő Szövetségeknek folyamatosan el kell látniuk egymást információkkal, a vetőmag-forgalmazás adott és jövőbeli lehetőségeinek kihasználására. Át kell gondoljuk, hogy az európai vetőmagpiacon belül milyen jellegű egységes intézkedésekkel segítjük legjobban a csatlakozó országok érdekeit. Reméljük egy ilyen kapcsolat eredményeképpen egy olyan együttműködés, lobby tevékenység alakulhat ki, mellyel a most belépő tagállamok vetőmagpiaci versenyképessége növelhető.

H. T.